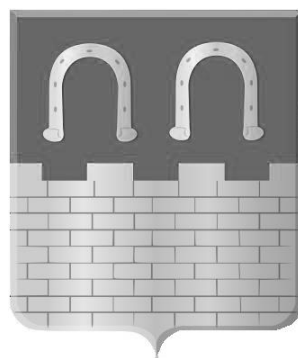

De Wildenborcher

Kwartaaluitgave voor iedereen die zich verbonden voelt met de Wildenborch

September 2021

Beste Buurtgenoten,

Met potlood kunnen we heel voorzichtig weer wat plannen gaan maken na 20 september, mits de ontwikkelingen en de cijfers gunstig zijn. Absoluut dus nog geen zekerheid, maar wel hoop. Misschien dat we dan de anderhalve meter afstand in de samenleving ook kunnen loslaten. Dit werd ons verteld tijdens de corona persconferentie op vrijdag 13 augustus jl. Als het doorgaat, dan kunnen in de Wildenborch ook weer plannen worden gemaakt voor activiteiten in en rond de Kapel voor grotere groepen. Dan wordt ons buurtschap, na een wat rustiger periode, toch weer wat bruisender. Wat zou dat mooi zijn, we kunnen niet wachten!

Buurtgenote Mien Oltvoort overleed op 19 mei, ook oud buurtgenoten Harry Oplaat en Els du Marchie Sarvaas zijn overleden. In een In Memoriam worden ze herdacht.

We feliciteren Judith en Wouter Groot Nuelend, zij trouwden op vrijdag 23 juli. Hun dochters Mirthe, Esmee en Iris waren drie prachtige bruidsmeisjes.

Daarnaast leest u in deze Wildenborcher onder andere over:

- Een nadere kennismaking met Bram Apon en met Boudijn en Elinor Driesen-Rottinghuis
- Honing slingeren aan de Kapelweg door Bart van der Schoot en Bertus Wiltink
- Eén van de eerste Amerikaanse eiken in Nederland stond tweehonderd jaar langs de oprijlaan van de Wildenborch, helaas nu niet meer; Jennine Staring
- De Wildenborcher samenstellen tijdens coronatijd; Kathy de Vries
- Kinderpagina door Anja Sprukkelhorst, deze keer een kleurplaat
- Boerenzwaluwen; Alma van der Schoot
- Dinie Staring deelt een recept van een heerlijke lekkernij voor bij een kop koffie of thee
- Bijna 29 jaar geleden tekende Erik Ebbink -met een knipoog- een voorkant voor de Wildenborcher met als onderwerp 'In 2000 Wildenborch aan zee'. Het tij is gekeerd, Erik maakte een nieuwe tekening: 'Wildenborch aan een zee van zonnepanelen'
- Naoberschap: Kathy de Vries ging langs bij de familie Mennink om te praten over hun beeld bij naoberschap anno nu. Ook schrijft Kathy over veranderend naoberschap. In de 19^e eeuw was naoberschap ook al aan de orde van de dag. Dit wordt overduidelijk wanneer je het boek van 'meester' Hendrik Willem Heuvel leest
En Jacobus Trijnsburg schreef een gedicht
- Jeske en Ernest Mutsaerts bezochten tijdens het pinksterweekend de Open tuindagen. Naast foto's van hen zijn er natuurlijk ook foto's van Johan Braakman, fotograaf bij Achterhoekfoto.nl
- Lisa Berenpas vult Postvak IN

En ..... nog veel meer. Zo kon er weer een goed gevulde Wildenborcher worden samengesteld. Bedankt voor ieders bijdrage.

Vriendelijke groet van de redactie, Kathy, Joke en Reinier.

Redactiegegevens

Onze telefoonnummers en e-mailadressen:

Joke Wiltink	(0575) 55 67 48	wiltwess@gmail.com
Reinier Klein Brinke	(0575) 55 65 12	reinierkleinbrinke@planet.nl
Kathy de Vries	(06) 53 15 33 79	kathy.devries@xs4all.nl

Inzenden copy voor de volgende Wildenborcher: vóór 20 oktober 2021

Naar: E-mail   wiltwess@gmail.com
WhatsApp   (06) 10 27 75 47
Schoolhuisweg 2

Bezorging:

Als u ook De Wildenborcher wilt ontvangen of als er bezorgproblemen zijn, meld dit dan bij één van de redactieleden. Wij geven het door aan Erik Ebbink, hij coördineert de bezorging.

Abonnee op de digitale Wildenborcher?

Bent u geabonneerd op de digitale Wildenborcher en neemt u een nieuw e-mailadres, geef dit dan tijdig door aan Reinier Klein Brinke: reinierkleinbrinke@planet.nl. Zo mist u geen uitgave van ons buurtblad.

Bijdrage Wildenborcher

De Wildenborcher wordt steeds met veel enthousiasme door vrijwilligers gemaakt en bij u thuis bezorgd. Een vrijwillige bijdrage voor de drukkosten kunt u overmaken naar:

IBAN: NL95RABO 0366412353 ten name van Kapel Wildenborch, onder vermelding van 'De Wildenborcher'.

Verhuur Kapel

Wilt u informatie over mogelijkheden, beschikbaarheid etc., neem dan contact op met Hans Ezerman. Email: hans.ezerman@gmail.com of telefoon: (06) 12 15 54 74.

De Wildenborchse Kapel

In memoriam:

Mien Oltvoort-Heersink 1936 – 2021

Mien Heersink werd op 7 april 1936 geboren als middelste in een gezin van 9 kinderen in Gaanderen. Daar bracht ze haar jonge jaren door en dus ook de oorlog met alles wat dat bracht aan angst en zorgen. Ze leerde in het gezin om zonder te klagen mee te werken aan het belang van het grotere geheel. Zoals gebruikelijk in die tijd ging ze al vroeg uit werken als dienstmeisje.

Ze ontmoette Ab Oltvoort in de jaren 50 en na hun huwelijk 1959 trok Mien bij zijn familie in op de boerderij in de Wildenborch. Daar werd ze met veel liefde en hartelijkheid ontvangen en voelde zich snel thuis. Ze kregen drie kinderen: Ida, Johan en Els. Het jonge gezin plus het werk op de boerderij betekende dat er altijd veel te doen was. Toen daar later ook nog de zorg voor de schoonouders bijkwam, toen zij oud en breekbaar werden, had ze het af en toe zwaar. Met liefde en geduld nam ze de zorgtaken op zich.

Met heel veel plezier heeft ze in 2019 in de Wildenborchse Kapel haar zestigjarig huwelijk met Ab mogen vieren, omringd door familie, vrienden en de buurt. Mildheid, oprechtheid en hartelijkheid kleurden haar leven. Mien trad niet snel op de voorgrond maar had wel degelijk een mening, een idee van hoe het zat, maar hield die in het openbaar meestal voor zich. Ze was meer de stille, verbindende kracht op de achtergrond. Veel familieleden, vrienden, burens en kennissen schoven tot het laatst toe aan bij de keukentafel. Er was altijd tijd voor een gesprek bij het warme oude kachelkje: iedereen was van harte welkom. Met haar oprechte aandacht kon ze anderen tot hun recht laten komen en kon iedereen zichzelf zijn. Ze deelde graag uit van de eigen groente, fruit en bloemen. Ze hield van de natuur, het familieleven zang en poëzie. Een van haar lievelingsgedichten was 'De Moerbeitoppen ruischten' van Nicolaas Beets. Dit gedicht beschrijft een ervaring met God, die op milde wijze over ons waakt. Mien kende het uit haar hoofd en heeft het met velen gedeeld.

Op 14 mei werd Mien tijdens een wandeling met haar nicht in het Wildenborchse bos getroffen door een hartinfarct. Ze werd snel naar het ziekenhuis overgebracht en is daar overleden op 19 mei 2021. Ze was dankbaar dat het, met hulp van de thuiszorg, burens en familie, mogelijk was om tot het laatst toe in de Wildenborch te wonen. Een mooie plek waar ze, ondanks de vele zorgen, ook heel gelukkig was.

De moerbeitoppen ruischten (door: Nicolaas Beets 1814 - 1903)

*De moerbeitoppen ruischten;
God ging voorbij
Neen, niet voorbij, hij toefde
Hij wist wat ik behoefde
En sprak tot mij*

*Sprak tot mij in de stille
De stille nacht
Gedachten, die mij kwelden
Vervolgden en ontstelden
Verdreef Hij zacht*

*Hij liet zijn vrede dalen
Op ziel en zin
"k voelde in zijn' vaderarmen
Mij koestren en beschermen
En sluimerde in*

*De morgen, die mij wekte
Begroette ik blij
Ik had zo zacht geslapen
En Gij mijn Schild en Wapen
Waart nog nabij*

Wij wensen de familie Oltvoort heel veel sterkte om dit grote verlies een plek te geven.

Met oprechte *Deelneming*

Harry Oplaat

Woensdag 12 mei overleed in Oranjestad (Aruba) Harry Oplaat. Harry werd op 1 januari 1947 geboren als derde kind in het gezin van Gerrit en Mina Oplaat. De bakkerij en kruidenierswinkel aan de Wildenborchseweg 27. Hij was een broer van Gerda, Jan en Els Oplaat. Ging naar de Prinses Julianaschool in de Wildenborch, daarna naar de MULO in Lochem en vervolgens naar de kweekschool (pedagogische akademie) in Doetinchem. Hier werd Harry verliefd op een medestudente uit Aruba. Na het behalen van de hoofdacte op de kweekschool solliciteerde hij als onderwijzer op Aruba en werd er aangenomen.

Later werd Harry leraar op een middelbare school en werd daarna vakbondsleider en parlamentslid. Hij eindigde zijn werkzame carrière samen met zijn vrouw in de hotelbranche, ze voerden het management over een appartementencomplex voor toeristen. Regelmatig kwam Harry naar Nederland en hield ook altijd contact met zijn Wildenborchse kameraden van vroeger.

Wij wensen zijn vrouw Monica, dochter Krista en zoon Stefan heel veel sterkte in deze moeilijke tijd.

Els du Marchie Sarvaas – van Hees

Maandag 26 juli overleed op 86 jarige leeftijd Els du Marchie Sarvaas. Els woonde met haar man Gideon ongeveer 20 jaar, tot 2016, met heel veel plezier op 'De Hoppenhof', Wildenborchseweg 24. Vanwege gezondheidsredenen verhuisden ze naar verzorgingshuis Tusselerhof in Lochem. Hier hebben ze nog een aantal jaren samen genoten, Gideon overleed in februari 2019.

Op de rouwbrief lezen we:

Onze lieve, vrolijke, charmante en ondernemende moeder, grootmoeder en zuster Els is overleden. In haar volle, avontuurlijke en gelukkige leven mochten familie en vrienden genieten van haar energie en plezier.

Maandag 2 augustus is in besloten kring afscheid genomen van Els.
Veel sterkte gewenst aan de familie du Marchie Sarvaas.

Kapelcommissie hoopt en rekent ook beetje op activiteiten in de Kapel vanaf januari 2022

We gaan de goede kant op, maar we zijn er nog niet. Nog steeds kunnen we geen activiteiten organiseren in de Kapel, de anderhalve meter regel zal eerst helemaal van tafel moeten zijn. Toch durven we voorzichtig voor januari weer een paar activiteiten 'met potlood' op de kalender te zetten: de Nieuwjaarsvisite en de winterwandeling. En laten we hopen dat vanaf volgend jaar alle beperkende maatregelen definitief tot het verleden behoren en we elkaar weer kunnen ontmoeten tijdens diverse gezellige activiteiten.

Winterwandeling:

De traditionele winterwandeling zat er dit jaar niet in. Erik Ebbink en Noam Shalgi kunnen niet wachten om opnieuw een mooie route uit te zetten. Ze gaan weer voor een korte en een langere route. Heerlijk toch om na Kerst en Oud & Nieuw even een lekkere wandeling te maken.

Natuurlijk hoort er bij de Wildenborchse winterwandeling glühwein of warme chocolademelk en erwtensoep. Muziek zal vanzelfsprekend ook niet ontbreken. En wie weet hebben we nog iets extra's.

Wanneer? Zondag 2 januari 2022

Nieuwjaarsreceptie:

Het is een goede gewoonte in ons buurtschap om aan het begin van het jaar elkaar het allerbeste te wensen voor het nieuwe jaar. We maken er dan samen in de Kapel steeds weer een gezellige avond van voor jong en oud. Helaas was er vanwege de beperkende coronamaatregelen in 2021 geen Nieuwjaarsreceptie, we gaan er voor dat het vanaf 2022 allemaal wel weer kan en mag.

Wanneer? Vrijdagavond 7 januari 2022

Over beide activiteiten leest u in het decembertijdschrift alle informatie. Maar noteer het wel alvast op de kalender want na een jaar afwezigheid wil je dit natuurlijk niet missen.

We hopen u gauw weer te kunnen ontmoeten in de Kapel
Een hartelijke groet van Kapelcommissie.

Coronatijd: achter de schermen van de Wildenborcher

Normaliter komen we als redactie van ons buurtblad De Wildenborcher eens per jaar, in het najaar, bijeen om de actuele thema's en zaken voor het komend jaar te bespreken en een verdeling met elkaar te maken. Daarnaast is er natuurlijk regelmatig contact via telefoon en internet. We hadden in oktober 2020 live afgesproken, maar toen het zover was besloten we, vanwege corona, alles per telefoon en mail uit te wisselen. En dat lukte eigenlijk heel goed.

Wat zo prettig is met elkaar als redactie, is de duidelijke taakverdeling onderling en dat we elkaar scherp houden. Joke Wiltink kent veel mensen uit de buurt en is heel alert om over actuele onderwerpen te schrijven en daar benadert ze dan deez' of gene over.

Reinier Klein Brinke is een soort eindredacteur, die zich buigt over de lay out en samenstelling van het blad, zodat er uiteindelijk iets moois en aantrekkelijks op uw mat ligt om te lezen. Daar hoort ook een inleiding bij. Daarnaast schrijft Reinier een gedenkwaardige tekst als een buurtgenoot is overleden.

Lucie Bartel schrijft al vrij lang voor het blad. Ze houdt graag interviews met verschillende mensen over allerhande onderwerpen. Net als ik interviewt ze graag mensen. Nu staat haar bijdrage even op een laag pitje vanwege het overlijden van haar man Frans.

Zelf vind ik het heel erg leuk dat ik door het schrijven veel mensen heb mogen leren kennen en me mede daardoor erg thuis en betrokken voel bij ons buurtschap. Wat zo leuk is aan interviewen en schrijven, is het kunnen creëren en een bijdrage mogen leveren aan een stukje verbinding voor dit fijne buurtschap. Verbinding met elkaar in een tijd waarin het naoberschap van weleer een andere invulling krijgt, wordt misschien wel steeds belangrijker.

Gelukkig is er, naast ons als redactie, een flink aantal mensen die er mede voor zorgt dat er ieder kwartaal weer een goed gevulde Wildenborcher verschijnt. Ik denk aan de diverse schrijvers die veelvuldig in de pen klimmen en voor foto's doen we ook nooit tevergeefs beroep op een paar personen. Natuurlijk mogen we de mensen niet vergeten die er voor zorgen dat, zodra De Wildenborchers gedrukt zijn, ze worden geniet en bij de bezorgers worden gebracht. En deze zorgen er dan weer voor dat ons buurtblad bij u in de brievenbus belandt. Elk kwartaal zijn dat zo'n 215 exemplaren, daarnaast ontvangen bijna 30 mensen een digitale versie van De Wildenborcher via e-mail.

Voor alle duidelijkheid, iedereen doet alles geheel belangeloos.

Ten slotte doe ik hierbij nog graag een oproep aan ieder:

Wie zou het leuk vinden een vaste schrijvende collega van ons te worden? Het aantal redactieleden blijkt best krap te zijn als één van ons tijdelijk uitvalt door drukte of andere dingen. Wie een leuke pen heeft én het mooi vindt om regelmatig iets te schrijven, neem dan contact met ons op! 'Het kost niet veel tijd als je het graag doet'.

Kathy de Vries, namens de redactie

Klootschietvereniging “de Wildenborch”

Veel Wildenborchers weten het, maar voor degenen die nieuw zijn of die er toch nog nooit van gehoord hebben: ons buurtschap heeft een echte klootschietvereniging. Hierin oefenen we gezamenlijk de sport klootschieten uit.

Voor degenen die niet weet wat klootschieten is: De bedoeling is dat je in teamverband een ‘kloot’ in zo min mogelijk worpen over een parcours gooit.

Hoe werkt dat?

Allereerst heb je een ‘kloot’ nodig. Een kloot is een met lood verzwaarde kogel. Deze kan van hout gemaakt zijn, van kunststof of van staal. Met name in de houten kloten kun je zien dat er lood in zit. Dit lood vormt een kruis met hoeken van 90°. Met deze kloot ga je in teamverband proberen een parcours af te leggen van startlijn tot finishlijn in zo min mogelijk worpen. De kloot moet onderhands zo ver als mogelijk over de weg geworpen worden door een teamlid. Het volgende teamlid start zijn gooi vanaf het punt waar de kloot is blijven liggen. Ligt de kloot ver in de berm of zelfs in de sloot, dan mag gewoon weer vanaf de weg verder gegooid worden. Al gooiend wordt het parcours gevolgd totdat de kloot de finishlijn gepasseerd is. Vanaf de finishlijn tellen nog de meters die de kloot daarna afgelegd heeft.

Het team wat de minste worpen heeft is de winnaar. Hebben meerdere teams het zelfde aantal worpen, dan wint het team wat de meeste rest meters heeft (de meters na de finishlijn).

Hoe doen we dat in de Wildenborch? Als vereniging komen we één keer in de maand bij elkaar bij de Kapel. Dit is altijd de derde zondag van de maand vanaf 10:00 uur. Alleen in extreme situaties, zoals in de lockdown tijd van Covid-19 gooien we niet, of we komen buiten bij elkaar op de kruising van de Molenweg en Galgengoorweg.

De team samenstelling vindt plaats door loting. Elk team heeft idealiter vier leden. Drie en vijf komt ook voor als er geen veelvoud van vier aanwezig is. Per team wordt de volgorde van de gooier bekend gemaakt. Dan gaan we gezamenlijk naar het startpunt van het parcours. Meestal is dat ook de hoek van de Molenweg en de Galgengoorweg. We gooien met twee teams tegelijk. De gooier start vanaf het punt waar de kloot is blijven liggen en de overige teamleden verspreiden zich over het te gooien parcours. Deze moeten opletten waar de kloot blijft. Voor het geval de kloot ver in de berm of sloot belandt hebben we speciale harken om hem er weer uit te vissen. Het team waarvan de kloot het minst ver gegooid is, is aan de beurt.

We houden de score bij op een speciaal score formulier. Dit is altijd een spannende aangelegenheid, want je wilt het als team natuurlijk beter doen dan het andere team. Zo gaat dit gezellig keuvelend door tot de finishlijn gepasseerd is. Keuvelen mag, want het is per slot van rekening een sociale bezigheid van Wildenborchers onder elkaar. In dat keuvelen schuilt natuurlijk wel het gevaar dat er mogelijk niet opgelet wordt waar de kloot rolt/blijft. Daarom gelden wat veiligheidsregels, want je gooit op de openbare weg en zo'n kloot weegt nogal wat. Die wil je niet ergens tegen aan krijgen, laat staan tegen je been. Daarom roept degene die gaat gooien altijd iets van "Da kump uh" en checkt of iedereen oplet. Dan pas start hij zijn werppoging.

er

Is iedereen de finishlijn gepasseerd dan gaan we weer gezamenlijk terug naar de Kapel voor een gezellig stukje napraten onder het genot van een kopje koffie en wat andere dranken.

Dit alles gelezen hebbende vraag ik of jou dit misschien ook wat lijkt om eens te proberen of zelfs mee te doen in de vereniging? Kom dan op de derde zondag van de maand om 10.00 uur bij de Kapel of neem contact met mij op:

Jacques van Hooijdonk
(0575) 55 65 32

=====

Wanneer kan en mag het weer?

Als toneelvereniging T.A.O. kijken we uit naar de dag wanneer de Kapel weer vol publiek mag zitten. Want wat missen wij jullie en wat hadden wij jullie graag laten schaterlachen.

Wij waren druk bezig met repeteren, we hadden ook een heel leuk stuk. De coulissen stonden, de meubels waren er en de kennis van het stuk was ook al best redelijk. Maar helaas Corona gooide roet in het eten en alles lag stil.

Alles werd anders, we gingen met z'n allen in lockdown, dus moesten we besluiten onze geplande uitvoeringen af te blazen. Het decor werd afgebroken en het toneel was weer leeg. Eerst lijkt het een beetje een spookwereld, het is zo stil en je leeft voornamelijk in je eigen huis. Gelukkig dat wij in de Achterhoek wonen en veel ruimte om ons heen hebben waar we kunnen wandelen en fietsen. Het allerbelangrijkste is natuurlijk ieders gezondheid.

Wij hopen dat het nu verder de goede kant op gaat, maar een uitvoering laat nog wel even op zich wachten. Eerst moet de anderhalve meter er helemaal af zijn. Wij houden jullie op de hoogte.

Voor iedereen het allerbeste gewenst en heel graag tot ziens in de Kapel.

T.A.O. Wildenborch
Dini Scholen

Is er nog iets goeds aan de VOC?

In deze tijd zeggen we sorry voor veel van wat er in het verleden gebeurd is en denken wat laakbaar was. Het is misschien goed eens wat positieve dingen te vermelden over die vermaledijde VOC. Hierdoor zijn wij misschien wel de Nederlanders geworden die we nu op dit moment zijn. Daar hoeven we ons niet voor te schamen. Leuk is dat er een paar Achterhoekers zijn geweest die hier ook flink aan hebben bijgedragen.

Wijzelf hebben ook eens uitgezocht wat al onze voorvaderen hadden uitgespookt. Niet om sorry, tegen wie??? te gaan zeggen of om ons eventueel te moeten schamen, maar gewoon uit nieuwsgierigheid. Wij stuitten op een verre verwante? Louis Moreau Gottschalk (1824-1869). Dubbel t dus dat klopte niet helemaal. Het was ook geen echte familie. Er zijn veel soorten Godtschalken. Godschalk, Gotschalk, Gottschalk, Gosschalk, Gottschalck. Ik heb me eens laten vertellen dat toen er vroeger, toen alles beter was, een kind geboren was er aangifte bij de Burgerlijke Stand gedaan moest worden. Mét een getuige. Die getuige werd meestal in de naastgelegen kroeg gerecruteerd. Die ging zo maar niet mee natuurlijk. Hij informeerde dan of de boreling al geplast had en zo ja, eerst een borreltje. Waarschijnlijk bleef het niet bij eentje. Dus toen de trotse vader en zijn getuige aan het loket verschenen voor de aangifte vroeg de ambtenaar steevast hoe Go...schalk gespeld moest worden. Uh ja, hoe was dat ook al weer? De getuige, dat was hij niet voor niks, gaf dan uitsluitel. Vandaar. Voor dat wangedrag bied ik dus nu excuses aan. Aan wie???

Oom Louis Moreau, zoals we hem in onze muzikale familie noemden, bleek een voortreffelijk componist en pianist te zijn. Zoon van Joodse emigranten uit Europa kwam hij terecht in de nieuwe wereld en uiteindelijk in Zuid Amerika. Hij componeerde er op los en speelde de sterren van de hemel. Tarantella's, Opera's etc, etc. Hij pleegde echter iets met een meisje uit het seminar en moest daardoor de USA verlaten. Vertrok naar Zuid Amerika. Hij werd zo populair dat hij in Rio de Janeiro na een concert zowat aanbeden werd door de bevallige dames. Hij verdween dan een paar weken onder de horizon. Wat hij haar deed?? Ik heb wel een vermoeden. Ik bied voor al dat wangedrag van die Go...schalken mijn excuses aan. Aan wie?....

- Nu dus een beetje positiefs over de VOC en de Achterhoek.

Er zijn een paar Achterhoekers geweest die, ook VOC, hele goede dingen hebben gedaan.

Bijvoorbeeld Hendrikus Timotheus Coops (Doetinchem 1793 - Doetinchem 1865). Die werd er door de koning, destijds Willem II, op uit gestuurd, met een 'oorlogsschip', (de Palembang) richting Japan in 1844. Met als lading een kistje met een brief van de koning die bestemd was voor de Shogun, keizer, van Japan. Zoals iedereen weet woonden en handelden er een aantal Hollanders op het schiereiland Decima, bij Nagasaki, in Japan. Dat hebben ze een paar eeuwen, van 1641-1859, volgehouden. Japan zat volledig op slot voor alle buitenlandse invloeden maar die Hollanders werden onder een streng regime gedoogd. Ze handelden daar. Alle tekenen van het Christelijk geloof waren ten strengste verboden. Maar daar hadden de Hollanders geen probleem mee. Ze waren ook voor Japan de enigste manier om wat over de rest van de wereld te weten te komen. Er bloeide ook wetenschap op. De Botanische tuin in Leiden, vond hierin zijn oorsprong. In het Sieboldhuis, Rapenburg 19, ook in Leiden, wordt die

wetenschap ten toon gespreid. Medische en andere wetenschappers bezochten, met toestemming van de Japanners, regelmatig Decima.

In 1844 werd de internationale druk steeds sterker richting Japan om de grenzen te openen. Engeland, Amerika, Frankrijk etc. klopten steeds harder op de Japanse deuren.

In die brief in het kistje sprak de koning al zijn zorgen uit over deze ontwikkeling. Kortom, door heel moedig en vooral lang en bijzonder rustig diplomatiek optreden van dhr. Coops en zijn bemanning was Japan in staat een langzame overgang naar de Westerse wereld te kunnen bewerkstellen. Mede vooral ook door de jarenlange uitwisseling met al die wetenschap van de diverse wetenschappers.

Het maakte wel een einde aan de Hollandse periode in Decima. In 1859 viel het doek voor Holland, echter..... Ik heb daar een tijdje gewerkt bij de bouw van een paar kraanschepen. Nog steeds was er veel waardering en waren er vele tastbare herinneringen aan die Hollandse periode. Het was natuurlijk heel ver zeilen/varen en de VOC-mensen kregen veel ervaring in de zeilroutes via Kaap de Goede Hoop naar Japan. Ik heb die oude routes ook zover mogelijk gevolgd om twee kraanschepen, zonder bij te tanken, bunkeren, in Kaapstad te krijgen. Ik bied hiervoor geen excuses aan, aan wie?? Maar neem diep mijn petje af! Niet voor mijzelf maar voor die VOC-jers.

De andere VOC-er was natuurlijk onze bekende Damiaan Hugo Staring van den Wildenborch. Kapitein der VOC. Na een paar reizen rond de Kaap vestigde hij zich daar met zijn gezin. Betuigde grote standvastigheid en moed bij het ontmantelen van Engelse spionnen op een Deens Schip. Kocht tegen goed bedoelde negatieve adviezen in de zompige Wildenborch en zette in gang wat het Goed nu geworden is. Het Juweel van de Achterhoek. Regelmatig publiekelijk toegankelijk, mooie evenementen, zoals nu weer het concert in augustus, gastvrijheid en betrokkenheid bij de buurtschap.

VOC mentaliteit? Jazeker! En beste mensen die bestaat heden ten dage nog steeds. Dat heeft mede de huidige Nederlander gevormd. Waarschijnlijk met alle goeds wat Damiaan Hugo Staring heeft gedaan en nagelaten is waarschijnlijk ook het mede activeren van de wijnbouw aan de Kaap. Daar plukken wij nog immer de vruchten van.

Geen excuses, maar ook hier Petje Af! Twee flessen voor € 3,99. Hoe kan dat uut, helemaal uit Zuid Afrika. Hoe kan dat uut? Ik heb wel een vermoeden.....

Landrot

=====

Pas op voor eiken bij onweer

Het is vrijdagavond 18 juni 2021. Ik zit buiten te lezen. Het was een hete dag vandaag. De voorspelde verkoelende regen is tot nu toe uitgebleven. Maar nu vallen er dan toch druppels. Als het er teveel worden vlucht ik naar binnen. Daar zit ik aan de keukentafel met het raam open en een leeslamp aan. Dan is er een flits; het licht valt uit en na een seconde volgt een enorme klap. De bliksem is vlakbij ingeslagen, maar niet bij ons. Daarvoor zat er te veel tijd tussen de flits en de klap. Alleen de aardlekschakelaars zijn uit gegaan. We hebben geen schade. Buren dichterbij de inslag helaas wel.

Er wordt ge-appt en gebeld in de buurt: "Zijn jullie er nog?" ...

Zaterdagmorgen negen uur staat Jan Zweverink aan het hek. Aan de Wientjesvoortseweg is de bliksem ingeslagen, las hij op het nieuws. Hij is vanmorgen meteen gaan kijken, en wij daarna natuurlijk ook. Het blijkt een eik tegenover de ingang van Vitens te zijn die getroffen is. De boom is in de grond geëxplodeerde. De brandweer heeft vrijdagavond de weg nog vrijgemaakt, maar in het bos aan de overkant en in het weiland liggen tot op 40-50 m afstand nog grote stukken hout, weggeslingerd door de explosie.

Ik vind er een mooi latje tussen: 1 cm dik, 5 cm breed, ruim een meter lang. Dat gaat mee als trofee.

Een eik wortelt diep en zuigt in het voorjaar veel water omhoog. In het vroeghout maakt de boom ieder jaar een brede ring met grote vaten aan. Een prima elektrische geleider. De stroom verhit het water bliksemsnel(!) tot stoom, waardoor de boom met veel kracht uit elkaar barst. KNAL.

Had ik al gezegd: "Pas op voor eiken bij onweer."?

Rik Mars

Engerlingen

Ze zitten altijd wel in de grond, maar het ene jaar vind je er meer dan het andere: engelingen. Dat zijn de larven van de meikever, junikever en neushoornkever. Ze leven tot wel vier jaar onder de grond tot het tijd is in een kever te veranderen en uit te vliegen. Ondertussen eten ze wortels. Wortels van het gras of van een struik. Tja, zonder wortels gaan die planten dood. Dat zie je dan weer in de tuin,

In maart schepte ik de composthoop om. Bij het overscheppen van het vorig jaar verzamelde tuinafval, ongeveer een kubieke meter, naar de tweede hoop kwam ik wel 200 engelingen tegen. De kippen waren er blij mee. Deze engelingen waren al behoorlijk groot, maar dus nog geen jaar oud. Kennelijk is de composthoop een rijke groeiplek.

Begin mei heb ik een lange sleuf door de tuin gegraven. Met de composthoop in gedachten, dacht ik veel engelingen tegen te komen, maar dat viel mee. Het waren er maar een paar handen vol. Toch moeten er veel gezeten hebben, want kort daarna vond ik overal in het gras uitgepikte putjes. Putjes waarin een vogel had staan wroeten om een engeling te verschalken. Maar dat was nog niets bij het terras. Een in wild verband verhard stuk met brede voegen. In het voorjaar had ik het nog schoongespoten en nieuw split in geveegd. In een/twee nachten zaten er honderden gaten tussen de stenen. Gaten van zo'n centimeter groot, waar de kevers waren uitgevlogen.

Er zijn dus veel kevers dit jaar. Zo nu en dan zien we er een voorbij vliegen. En al die kevers gaan weer eitjes leggen. En de jongen engelingen die daar uit komen eten weer aan de wortels van het gras. Licht in augustus de grasmot weer los?

Een paar jaar geleden was dat het geval. Half augustus inderdaad. Ik liep door het gras en vond ineens stukken die los lagen. Onder die zoden zaten tal van engelingetjes. Wat te doen? Bij de Welkoop adviseerden ze aaltjes. Ik bestelde een bakje met een bruinige massa, de aaltjes dus. Dat moest ik eerst verdunnen en dan uit die verdunning steeds een afgepaste hoeveelheid in een gieter weer aanvullen met water en dat dan uit sproeien over het gras, de hele tuin door. Tientallen gieters. Een heel werk. En één bakje bleek niet eens genoeg. Ook nog eens duur. Maar wel effectief. De aaltjes parasiteren op de engelingen, die daaraan dood gaan. Het gras herstelde zich.

Het jaar daarop had ik hetzelfde probleem op een beperkt stuk gras. Weer losliggende zoden. Dat heb ik toen op een kipverheugende manier aangepakt, die ik kan aanbevelen. Ik heb de brutaalste kip uit de ren gehaald en meegenomen naar het aangetaste gras. Terwijl ik de losliggende zoden terug rolde, had de kip de dag van haar leven. Sneller dan ik ze zag verdwenen de engelingen achterelkaar in de snavel. Toen kip 1 vol raakte, ging ik verder met kip 2. Daarna heb ik de zoden weer terug gerold en dat stuk extra beregend. Na een week was alle gras weer keurig vastgegroeid.

Het was niet meer werk dan al die gieters, er waren geen kosten en ik zag dolblijve kippen. Wat wil je nog meer! Je moet er wel op tijd bij zijn. Als het gras dood is groeien de wortels natuurlijk niet meer aan. Ga meteen aan de slag als je een los stuk graszode tegenkomt.

Rik Mars

Geluiden over een veranderend naoberschap in de Wildenborch

Sinds we hier in 2015 zijn komen wonen, merken we dat de saamhorigheid hier niet te vergelijken is met waar we vandaan komen. Ja, het westen. Na onze eerste nacht hier geslapen te hebben, stond onze buurvrouw al met een taart op de stoep als een hartelijk welkom en zo voelt het nog steeds. Nog geen besef hebbende dat we in een buurtschap terecht waren gekomen, hoorden we later van het zogeheten naoberschap.

Omdat naoberschap het thema voor dit jaar is in de Wildenborch, ben ik hier wat meer op gefocust als ik iets om mij heen hoor. Zo komen er verhalen bij mij terecht van fijne (sub)buurtjes binnen de Wildenborch, die met elkaar 'gewoontes' kennen zoals het vieren van levensgebeurtenissen, neem het nieuwjaarsfeest voor de buurt. Dit gebeurt rond onze eigen Polsteeg, maar ook op de Stuwdijk en ongetwijfeld zijn er nog veel meer van deze initiatieven in de subbuurten van ons buurtschap te vinden. Doordat de noodzaak en de verplichting van het oorspronkelijke naoberschap aan het vervallen zijn, en veel nieuwkomers andere dingen meebrengen, lijkt het naoberschap langzamerhand te transformeren naar een nieuwe en vrijblijvender vorm.

Als het gaat om die vrijblijvendheid, begint het naoberschap van hier te lijken op het naoberschap uit omringende dorpen of uit het stadje Lochem. Je ziet daar ook buurten die meer of minder betrokken zijn met elkaar en elkaar graag een handje helpen, zoals het buiten zetten van de 'containers', om maar wat te noemen. In Barchem worden ouderen ondersteund voor klusjes aan huis door vrijwilligers.

Zoals Jan Zweverink al zei: 'we worden steeds meer gelijk aan elkaar'. De hiërarchie verval, niemand is meer bijzonder als er geen eerste, tweede, derde en vierde noaber meer is. Als de noaberplicht wegvalt, wordt het buurt zijn met elkaar een keuze, afhankelijk van het soort betrokkenheid, de rituelen en de behoefte daaraan.

Wat zegt Wikipedia eigenlijk over naoberschap? Letterlijk:

'Nooberschap (Twents) of naoberschap (Achterhoeks, Drents en Sallands) (Nederlands: nabuurschap) is een kleine, overwegend agrarische, gemeenschap van noabers (buren). Iedere buur heeft in het naoberschap een zogenaamde noaberplicht. Dit is de (morele) plicht de andere noabers desgewenst met raad en daad bij te staan.

Vanouds was het een heel ruime en intensieve vorm van burenhulp, die onontbeerlijk was voor de bewoners van boerderijen en in dorpen die niet kunnen rekenen op goede openbare voorzieningen. Het is vooral een begrip dat bekend is in de Achterhoek, Twente en andere delen van Overijssel, in Drenthe, Groningen, maar is evenzeer in het westen van Duitsland te vinden (Grafschaft Bentheim en omgeving).

Daarnaast heb je ook vaak de noaste noaber, ook wel de eerste noaber. Dat is doorgaans de meest nabije buur. Dit is meestal diegene aan wiens kant jouw voordeur zit. Deze noaste noaber heeft een nog sterkere *noaberplicht*. Deze buur verzorgt jouw planten, post en soms zelfs je huisdieren als je op vakantie bent. Ook ondersteunt hij of zij in kleine zaken bij ziekte en bij overlijden en verzorgt of regelt hij uit naam van alle noabers voor een fruitmand, rouwkrans, ooievaar, Abraham, Sara, huwelijksboog of meiboom'.

Zo was het dus. Het naoberschap met diens noaberplicht, komt hier nog regelmatig voor, met de rituelen die daarbij horen, zoals bij rouw en trouw. Zo fiets ik regelmatig nog langs een volgeschreven spandoek voor een jarige, die een mijlpaal van 16 of 50 heeft bereikt.

Ook kleine gebruiken zijn er nog over 'wat hoort', zoals dat je als naaber via de achterdeur binnenkomt. Vreemden of niet naobers komen altijd via de voordeur.

Veel nieuwkomers vinden het fijn om gewoon op zichzelf te zijn.

Lucie Bartel vertelde hoe ze na het verlies van Frans ervaaarde dat het heel prettig was, dat ze zoveel kaarten en attenties uit de buurt kreeg. Soms kwam er zelfs een bloemetje met een hartelijke groet, wat ze erg waardeerde.

In tegenstelling tot wat gebruikelijk was, had ze geen eerste naaber, maar regelde alles rondom het verlies zelf met haar naasten uit eigen kring.

Lucie voelde hoe fijn het was dat iedereen in de buurt respecteerde dat ze hiervoor koos. En tegelijkertijd voelde ze zich gedragen doordat de buurt middels veel verschillende attenties liet weten dat ze er voor haar waren. Ze heeft enkele fijne buren waar ze kan aankloppen voor kluswerk of een steun in de rug.

Herman en Gerda Wezinkhof komen uit Ruurlo en wonen hier 30 jaar. Ze praten over een veranderend naoberschap.

'We zien veel verschillende opvattingen. Sommigen gaan nog heel strak met gebruiken om, zij hangen nog aan het oude en vinden dat dingen volgens oude gebruiken horen te gaan'.

In mei overleed hun buurvrouw vrij onverwachts, waar Herman en Gerda eerste naaber van waren. Waar het jaren geleden een paar dagen tijd kostte om dit goed te regelen, doe je het nu vooral in samenspraak met de familie.

Het is voor hen een verademing dat er een begrafenisondernemer is die alles verder regelt. 'De familie bepaalt het tegenwoordig meer dan de naobers, zoals dat eerder wel ging.

Dat gaf nog wel eens onbegrip, maar dat kwam niet zo gauw naar buiten. Die tijd is aan het voorbij gaan', zeggen ze.

Door alle veranderingen van de laatste jaren, is niet altijd duidelijk wat men van elkaar kan verwachten. Zo hoor ik wel eens dat 'buurt maken' niet altijd gebeurt en dat dit bij de één gerespecteerd wordt, bij de ander tot onbegrip leidt of als een gemiste kans wordt ervaren om de buren de gelegenheid te bieden je te leren kennen. Zo schreef Arnold Mennink, 'het contact wordt er makkelijker door'.

In de tijd van de hevige sneeuwval én corona, waren sommige bewoners behoorlijk ingesneeuwd en wist men niet altijd wat je van de nieuwe (en jongere) bewoners kon verwachten. Ook is niet iedereen zoals voorheen thuis, of heeft geschikte werktuigen.

Gebruiken die vastlagen waren wel handig voor de duidelijkheid. Dat valt weg.

Weet u misschien hoe we dit met elkaar anders kunnen vormgeven? Heeft u mooie voorbeelden hoe u daar met uw subbuurt mee omgaat en wat werkt? Ik hoor het graag!

Wilt u zelf iets schrijven over naoberschap of middels een interview met mij hierover door willen praten, neem dan gerust contact op:

Kathy de Vries
(06) 53 15 33 79

Naoberschap in de tijd van meester Heuvel

Naoberschap was in de 19^e eeuw in de Achterhoek al heel gewoon. Dit wordt overduidelijk wanneer je het boek 'Oud-Achterhoeksch boerenleven het heele jaar rond' van 'meester' Hendrik Willem Heuvel (1864-1926) leest. Een meesterwerk welke in 1927 postuum verscheen. Het boek beschrijft, bijna van dag tot dag, het boerenleven en naoberschap in al zijn verscheidenheid.

Wie was H.W. Heuvel?

Hendrik Willem Heuvel was onderwijzer in Laren (Gld), schoolhoofd in Gelselaar en Borculo. Hij is bekend geworden als schrijver over Achterhoekse streekgeschiedenis en volkskunde (bron: Wikipedia).

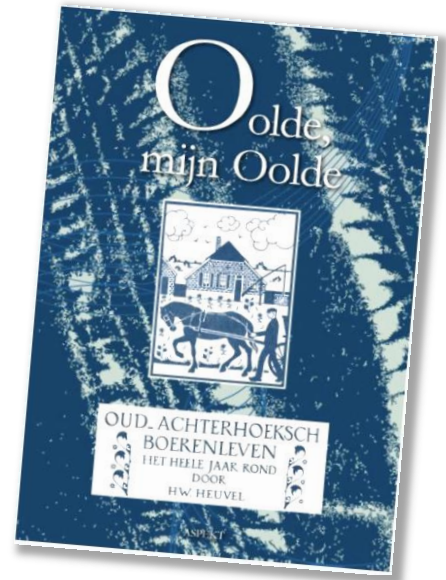
In 2020 verscheen de twaalfde druk, een geheel herziene en geannoteerde uitgave en voorzien van veel extra informatie.

De twaalfde druk kreeg als titel: Oolde, mijn Oolde 'Oud-Achterhoeksch boerenleven, het heele jaar rond'

Een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in het oud Achterhoeks boerenleven.

Het boek is uitgegeven door uitgeverij Aspekt

ISBN nummer: 978 94 6338 854 2

Hieronder een deel uit het hoofdstuk 'Een sterfgeval in de buurt', hieruit blijkt duidelijk hoe belangrijk naoberschap al was in de 19^e eeuw:

EEN STERFGEVAL IN DE BUURT

Als er in onze buurt een zieke was, dan ging er haast alle dagen een van de naobers kijken, hoe 't er mee ging en vernemen, of hij ook iets helpen kon. Als 't erg was en de kranke veel moest uitstaan, voelden wij kinderen al een zekere gedruktheid. Een sterfgeval wekte aandoening en rouw in alle huizen ...

Moeder ging er haast alle dagen heen, om haar 'aan te spreken' en een stukje rookvleesch, een kommetje chocolade, een sinaasappel of zoo iets ter verkwikking te brengen. Ze hielp de schoondochter, die niet al te hartelijk was voor 't oude mensch, het bed wat opmaken, dat ze weer gemakkelijker lag en begon dan met zachten schroom aan de zieke te vragen, of ze haar ziel aan den Heiland had overgegeven. "Ik hoppe, dat Dèn daorboven een inzeen met mij hebben mag. Ik hebbe altied mien beste edaon, òm rond te kommen en ieder het ziende te geven. Dat weet wat, vief jongens en twee deerns grootbrengen, nummes te kort edaone" ... Een uur na middernacht werd er bij ons op 't venster getikt. Henders-meuje was zoo pas 'uutegaone'. "I'j zollen kommen verhennekleên..'. Dat was de naöste noodnaober, die 't moest rondzeggen bij alle buren ... Vader en Moeder kleedden zich aan en gingen naar 't sterfhuis, om met de andere noodnaoberman en -vrouw de gestorvene uit te kleeden te wasschen en in haar laatste gewaad te hullen, eer het lijf stijf geworden is. Het linnen "verhennekleed" ligt in de kast gereed al sinds den trouwdag, welhaast een halve eeuw geleden. Vooraf krijgen de buren een glaasje voor den schrik en na het ernstige werk een kop koffie ...

*Bron: Oolde, mijn Oolde 'Oud-Achterhoeksch boerenleven, het heele jaar rond'.
De tekst is geplaatst met toestemming van de uitgever.*

Op een mooie pinksterdag....

Zowaar een begin van een zonnetje in dit uitgesproken natte voorjaar als wij op eerste pinksterdag de tuinen van de Wildenborch betreden. We worden ontvangen en begeleid door de familie van de Plassche en voelen ons meteen welkom.

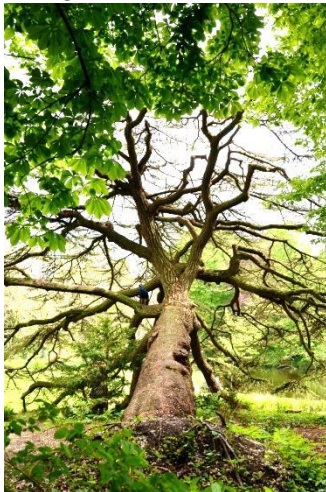
Het is er al druk, van heinde en ver zijn allerlei bezoekers samengekomen om de tuinen te gaan bewonderen. Door de vele regen die de afgelopen tijd is gevallen is de natuur enorm opgeknappt en dat uit zich in een explosie van groen: bomen, struiken, alles vertoont

zich in een overweldigende pracht.

Eenmaal in de tuin gekomen valt meteen op hoe mooi alles bloeit. Ook hier naast het groen veel kleur en prachtig afgewerkte paden en borders. Voor de kinderen is er een apart kabouter pad van kabouter Sassafras.

De route, die elke keer anders is, voert ons nu naar de pluktuin en de moestuin, waarna we oog in oog staan met het beeld van Apollo en Daphne (wier naam laurier betekent). Het verhaal gaat, dat deze Apollo zich in vuur en vlam wil storten op de bekoorlijke Daphne. Die heeft daar geen zin in en smeekt de riviergod Peneus haar te helpen. Prompt verandert deze haar in een laurierboom en Apollo heeft het nakijken. Hij heeft daarom altijd een zwak gehad voor laurierbomen.

Hierna geraken we in de oude overdekte beukenlaan, de berceau. Door te wandelen in een berceau had je geen last van de zon op je huid. Zo mooi als nu is deze berceau in jaren niet geweest.

Hierna komen we onder de op zijn elleboog rustende ceder door in de tuin achter het kasteel: een groot grasveld, waarop twee pauwen staan te pronken: wij zijn er ook nog!

Langs de vijver -wat staat er dit jaar veel water in- komen we bij de oude catalpa en schrikken aanvankelijk: die is toch niet dood! Gelukkig zien we bij nadere inspectie op alle takken een begin van bladgroei en inderdaad blijkt uit een bordje met een beschrijving, dat deze boom pas laat blad krijgt.

Je ervaart hier helemaal de rust van de Wildenborch met zijn borders, vijvers, struiken, bomen en doorkijkjes. Elke keer is er wel weer een nieuw plekje.

Daar kijken twee stenen hoofden over je heen. Hun fraaie neuzen steken prominent naar voren en dragen bij aan hun hoogmoedige blik. Wachters lijken het, pas maar op! Vroeger waren ze als de god Janus met hun achterhoofd aan elkaar vastgemaakt, nu hiervan bevrijd tonen ze hun dankbaarheid door onverstoorbaar over de tuinen te waken.

Verder gaat de route naar het theehuisje aan de karpervijver en door het bos komen we via de dahliatuin bij het oude zwembad. Ook hier veel en glashelder water. Er is niet veel fantasie voor nodig om je te verbeelden, hoe vroeger de familie Staring zwom en plezier had.

De dahlia borders vertonen een begin van opkomende planten: hoe mooi zal het in augustus hier zijn, als de dahlia's in volle bloei staan.

Dan uiteindelijk naderen we het einde van de route en komen we bij het koetshuis, alwaar door de familie koffie, thee en de bekende Wildenborchjes worden geserveerd: alsof Corona er nooit geweest is. Zelfs de Italiaanse ijsverkoper is weer present. Ook is er een verkoop van planten door Alma, Bart en Rick.

De tuinen werden dit weekend druk bezocht, vooral op de eerste dag door het wat drogere weer. Maar ook op de tweede pinksterdag, de dag van het kasteel, zijn er ondanks de aanhoudende regen weer veel mensen op afgekomen.

Een waardevol evenement, telkens weer een belevenis. Wij als overburen hopen dat dit nog lang zo mag blijven.

Jeske en Ernest Mutsaerts

Foto's: Jeske Mutsaerts en Johan Braakman (Achterhoekfoto.nl)

Nabuurschap en naoberhulp

In het jaar van de Kapel én van de naoberschap dit maal iets over naoberschap die nabuurschap werd, en een bijzonder staaltje van naoberhulp aan de Kapelweg.

Zoals in de vorige Wildenborcher al te lezen viel werd onder naoberschap vroeger de – aan regels gebonden – naoberplicht verstaan, d.w.z. de plicht om elkaar bij te staan op momenten waarin een huishouden het niet alleen afkon, vooral bij “rouw en trouw” en bij het werk. En zoals bekend hebben begrafenisondernemers, loonwerkers en landbouw-mechanisatie deze vorm van onderlinge hulp grotendeels overbodig gemaakt. Maar de mens is een sociaal wezen en gebleven zijn daarom de behoefte om samen te vieren, te rouwen, te spelen (verenigingen) en ook te werken. Mooie voorbeelden van dat laatste zijn natuurlijk de herbouw van de Kapel en de uitgave van het beste buurtblad van Nederland. Naoberschap in een nieuw jasje, of beter gezegd “nabuurschap”, nu het aantal allochtone Wildenborchers groeit en er steeds minder Achterhoeks gesproken wordt.

Nabuurschap bestond ook vroeger al, zelfs Zonder Grenzen, zoals b.v. blijkt uit de opvang van vluchtelingen in tijden van oorlog en ellende. Zo zouden er volgens Joost van Heeckeren heer van Ruurlo in 1590 nog maar 6 of 7 uitgemergelde en aan de bedelstaf geraakte inwoners achter zijn gebleven in Ruurlo¹. Waar alle overige Ruurloërs en andere Achterhoekers bleven toen ze moesten vluchten voor het geweld en de plunderingen tijdens de Tachtigjarige Oorlog weet ik niet, maar is misschien te vinden in Duitse archieven. Wel bekend is dat er in omgekeerde richting, tijdens de (Duitse) Dertigjarige Oorlog (1618-1648), veel mensen uit het Munsterland naar Nederland vluchtten² zoals o.a. blijkt uit de trouwregisters van die tijd. Zo staan er tussen 1635 en 1647 meer dan twintig huwelijken opgetekend van Vordenaren met mensen afkomstig uit verschillende plaatsen in het Munsterse³. De meesten daarvan kwamen uit het ambtsgebied van Vreden⁴, dat van oudsher veel contact had met onze streek vanwege de Berkelvaart⁵. Ook uit Stadtlohn, waar in 1623 de verschrikkelijke slag van Stadtlohn⁶ had plaatsgevonden, kwam een heel aantal deze kant op. Een andere band met het Munsterland was van kerkelijke aard, doordat katholieke Achterhoekers daar gemakkelijk terecht konden voor huwelijken en dopen. Daarbij waren Franciscaner paters uit Zwillbroek – veelal clandestien – actief in de Achterhoek, niet alleen in het gebied van het bisdom van Munster maar ook op dat van Utrecht (de grens daartussen liep door de Achterhoek), met de nodige wrijvingen van dien.

Wat de Wildenborch betreft is het jammer dat de Lochemse trouwregisters, waarin de meeste Wildenborchse huwelijken werden opgetekend, van ca. 1628-1664 ontbreken.

---

¹ Zie Canon van Ruurlo, mijn Gelderland.nl

² Een voorbeeld hiervan is te vinden in een gerechtelijke akte uit 1643, waarin Henrick Vranckenmeule van Vreden verklaart dat hij vanwege verschrikkelijk oorlogsgeweld in grote armoede was vervallen en met vrouw en kinderen naar Vorden had moeten terugkeren (hij was hier dus al eerder geweest). Hier had Gerrit op Wilmerinck (Wilmerinkweg 4) hem uit bezorgdheid en medeleven vanwege zijn hoge nood een bedrag van 50 daalder verstrekt, waarvan hij twee koeien en andere dringende benodigdheden had gekocht (RAZ 0338, 230, transcriptie Ben Wullink. Zie www.vordensverleden.nl). Of hij verwant was aan de hierna genoemde Frankemeulens is niet bekend.

³ Zo trouwde Gerrit Frankemolen in 1644 met Marie Berends van Mossel (Mosselseweg 16), terwijl Marie's zuster Griete eveneens met een Duitse man trouwde (Jan Deins uit Renen bij Munster). Gerrits broer Arent Frankemolen of Frankemeulen vestigde zich later ook in Vorden en werd daar succesvol zakenman en bezitter van veel grond en boerderijen, waaronder Groot Kranenburg (zie www.oudvorden.nl/boerderijen, Bergkappeweg 2/4, Dorpsstraat 18 en 20/22). De Frankemeulens waren katholiek (en niet protestant, zoals beweerd in sommige bronnen) en Arents zoon Harmen zou later op Groot Kranenburg onderdak bieden aan de R.K. schuilkerk waaraan de latere R.K. parochie van de Kranenburg haar naam te danken heeft.

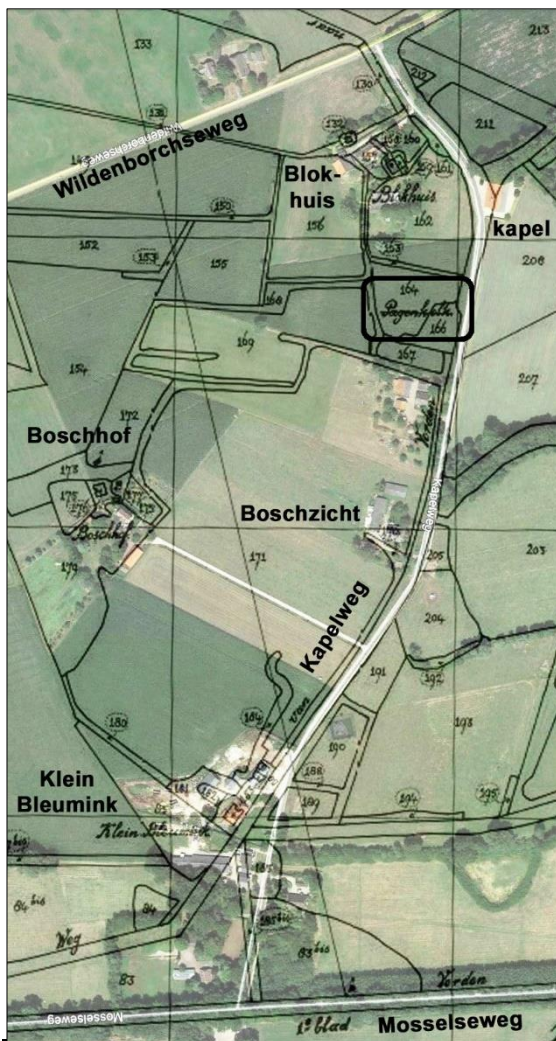
⁴ Niet allemaal arm of berooid, maar ook welgestelden zoals Johan Kosman, burgemeester van Vreden, die in 1626 het erve Kiefskamp aankocht.

⁵ De Berkel werd vroeger bevaren vanaf Coesfeld en Stadtlohn over Vreden, Eibergen, Borculo en Lochem naar Zutphen. Tussen twee haakjes: het streek- en openluchtmuseum in Vreden is een bezoek waard.

⁶ Zie Wikipedia: “Dertigjarige Oorlog” en “Slag bij Stadtlohn”, en www.oudvorden.nl/boerderijen, Raadhuisstraat 19/21)

Latere huwelijkspartners uit Vreden, zoals Gerrit Aelberts die in 1688 trouwde met Jenneken Berents van Groenouwe, en Jenneken Rensink die in 1702 de tweede vrouw werd van Gerrit op Nijland⁷, zullen wel geen vluchtelingen zijn geweest. Hoe Gerrit Aelberts aan zijn Wildenborchse vrouw kwam is niet bekend, maar Jenneken Rensink woonde hier al bij haar huwelijk en was mogelijk meegekomen met haar Duitse werkgever. Laatstgenoemde heette Friedrich von Heiden, was o.a. heer van Bruch (bij Bochum) en had in 1701 de Wildenborch gekocht van Maria Magdalena van Limburg Stirum.

Minder aardig waren we rond 1700 voor een “gevangene heijden” (d.w.z. een jood) genaamd Bijleveld Davids, die bij Haneveld⁸ in de kring van de Wildenborch gevangen was genomen wegens veelvuldige diefstallen, o.a. in Ruurlo, en waartegen geselen en brandmerken met de strop om de hals werd geëist⁹.

Evenmin zachtzinnig was de straf (geseling en verbanning) die Jan Willem Meutstege op Pagenkolk¹⁰ in 1775 kreeg⁹ wegens het bezwangeren¹¹ van zijn 18-jarige stiefdochter Hendrika Kranenbarg¹². Deze wandaad kwam aan het licht bij de bevalling van Hendrika, toen die aan de “wijzemoer” (vroedvrouw) Teuntjen Hendriksen van Kamphuizen, bijgestaan door de buurvrouwen van Blokhuis en Groot Bleumink¹³, moest opbiechten wie de vader van het onechte kind was. Na de bevalling werd Jan Willem opgepakt en voor verhoor naar het gevang in Zutphen gebracht. Zijn vrouw en stiefdochter wisten hetzelfde te vermijden door te doen voorkomen alsof ze ziek waren, en mochten thuis blijven. Wel moesten ze daar worden bewaakt door twee buurmannen, Hendrik Deseker en Jan Teunissen¹⁴. Hendrika wist echter te ontsnappen nadat ze door haar moeder in het donker (de lampolie was jammer genoeg net op) naar de deel was gestuurd om de koe te melken. Hierna duurde het nog enige tijd voordat haar bewakers, die in de keuken waren blijven zitten, eens gingen kijken waar ze bleef en ontdekten dat het vogeltje gevlogen was. Naoverhulp buiten de regels om?

Gerda Rossel

Kadasterkaart uit 1832 gelegd over een recente luchtfoto van de Kapelweg. Pagenkolk (afgebroken in 1829) lag in het zwarte vierkant.

⁷ Groenouwe en Nijland: resp. Nijlandweg 6 en 3

⁸ Haneveld: Wildenborgseweg 4, Barchem

⁹ Gelders Archief 0124, nrs. 4563 en 4640. Archief Hof van Gelre en Zutphen. Criminele procesdossiers (transcriptie Ben Wullink)

¹⁰ Pagenkolk: Kapelweg 0 (zie www.oudvorden.nl/boerderijen)

¹¹ Verdachte was met zijn stiefdochter Hendrika in 't hoolland geweest alwaar “zij met hem en hij met haar gestoet hadde, dat het van dat gevolg was geweest dat hij aldoende eenmaal vleselijk met haar geconverseert hadde, en dat zij zelf 't vrijwillig hadde geleden”

¹² Dochter uit het eerste huwelijk van Aaltjen Kieskamp x Derk Kranenbarg

¹³ Kamphuizen: Wildenborchseweg 9. Engele Karkhoffs de vrouw van Peter Polman op Groot Bleumink (Kapelweg 0) en Garritjen de vrouw van Jan op Blokhuis (Kapelweg 2)

¹⁴ Hendrik Deseker (Jan Banninkshuis, Giezenkampweg 2), Jan Teunissen (Jan Teunissenhuis, Reeoordweg 1)

Familie Mennink, een spontaan bezoek

Na mijn werk rijd ik even langs bij de familie Mennink. Al langer zou ik contact opnemen over een interview, maar de laatste keer dat ik Gerda sprak, was het nog volop corona wat de klok sloeg. Intussen waag ik het in deze tijd van versoepeling mijn auto voor het huis te zetten en aan te kloppen. Als ik de deur voorzichtig open doe en roep, wordt luid en duidelijk geantwoord. Van beide kanten komen jong en oud met het hoofd buiten de deur. Eerst Gerda en dan Arnold en Linsey.

Of het uitkomt dat ik hen beide even vraag voor een afspraak. Arnold komt met zijn moeder Gerda en vader Reint met mij aan de keukentafel zitten.

Eenmaal aan de thee en koffie komt het dan spontaan tot een gesprek. Bij deze familie, waar alles zo'n beetje omheen draaide als het om naoberschap gaat, ben ik wel benieuwd hoe ze er tegenover staan nu er zoveel verandert. En bij deze familie word ik verrast door hun antwoord. Zoals Hendrik Meulenbrugge en Jan Zweverink de vorige keer een beeld schetsten van hoe het naoberschap ooit was, zo was het precies, geeft Reint aan. Eigenlijk niets meer aan toe te voegen. Maar eenmaal in gesprek komen er toch wat andere geluiden.

Reint is op deze plek geboren en getogen en Arnold is de vierde generatie die deze boerderij voortzet: zijn overgrootvader was de eerste op deze plek. Arnold is een moderne koeienboer met 90 koeien en wat jongvee. Reint en Gerda helpen graag dagelijks mee om de koeien te verzorgen. Tijdens vakanties nemen ze het makkelijk over en Reint geeft aan dat het nog steeds zijn lust en zijn leven is. Zelf heeft hij zijn koeien nog met de hand gemolken, hij had er zo'n 25.

Zijn leven lang actief geweest als boer, maar ook voor de landbouworganisaties en Friesland Campina en natuurlijk voor het buurtschap. Gerda was onder andere actief als bestuurslid van de Prinses Julianaschool aan de Wildenborchseweg. Beide kinderen, Arnold en Erika, gingen er nog naar school, maar het is goed dat het gesloten werd, zegt Gerda. Op het laatst waren er nog maar 25 kinderen op de hele school. In één klas met 2 klasgenootjes zitten ... dat is niet heel fijn.

Het naoberschap is gewoon aan het verwateren is de boodschap van Reint. En dat vindt hij ook niet zo erg. Zelf was Reint eerste naaber van wel 23 boeren in de omgeving. Dat kwam omdat de voorgaande generatie paard en wagen bezat. Dan was je vaak aan de beurt met rouw of trouw. Bij rouw óók middenin de nacht. 'Je had het er druk mee naast het gewone werk, je was wel dagenlang bezig om het overlijden aan te zeggen, door te geven aan de gemeente en het regelen van de uitvaart', zegt Reint. Dat is nu allemaal veel gemakkelijker geregeld door uitvaartondernemers en bovendien mag je als particulier ook veel niet meer doen zoals toen gebruikelijk was. Zo moet er nu eerst een arts komen schouwen en komt daarna de uitvaartondernemer om alles te regelen.

Er zijn de afgelopen 25 jaar in dit buurtschap veel nieuwe mensen komen wonen. Het buurtschap dat vroeger voor 95% uit boeren bestond, is nu een buurt geworden van allerhande mensen met allerlei beroepen. Boeren, veeartsen, onderwijzers, huisartsen, consultants, ambassadeurs, bestuurders, noem maar op. Dus logisch dat er veel verandert aan het naoberschap. 'Het naoberschap knelt minder', zegt Reint. Je had 'naoberplicht', en dat hield veel in. Je kon niet weigeren als je van zoveel mensen eerste naaber was.

Er zaten ook mooie kanten aan die tijd natuurlijk. Middenin de nacht als een koe kalfde deed je dat samen met je buurman, je dronk na afloop samen een borreltje en ieder liep weer naar huis. Zo ging je samen inkuilen (gras inmaken), soms tot middernacht met telkens een biertje tussendoor, dat maakte het werk er plezieriger op.

Dat je elkaar als buurt hielp was vanzelfsprekend. Je was meer afhankelijk van elkaar, vanwege schaarste en gemeenschappelijke belangen. Voor zover Reint zich herinnert, is het nu 25 jaar geleden dat de laatste nieuwe buur nog hun naobers kozen. Nu gebeurt het niet meer, al heeft Reint nog zo'n 10 adressen waar hij eerste naaber van is. Bij overlijden houdt dat nu minder in dan voorheen. Je doet het samen met de begrafenisondernemer. De eerste naaber regelt eventueel wie de kist dragen en dat men daarbij dezelfde kleding draagt. Ook het eventueel koffie schenken hoort daarbij in overleg.

Arnold is heel duidelijk over het naoberschap van toen. Hoewel het naoberschap hem met de paplepel is ingegoten, denkt hij er anders over. Toen hij met Linsey trouwde, gaven ze op het veld tegenover de boerderij een feest, waarbij de naobers werden uitgenodigd, er kwamen wel 80 naobers. Maar inmiddels heeft hij het gebruik losgelaten. Wel belangrijk vindt hij het contact met de buurtgenoten. 'Je moet het met elkaar doen' zegt Arnold. Nu hij bijvoorbeeld koeien in de wei heeft staan bij een nieuwe bewoner even verderop, is het belangrijk dat je elkaar kent, dan gaat het makkelijker. Ook vind Arnold het belangrijk rekening met elkaar te houden, dat je bijvoorbeeld voor het weekend niet nog even mest strooit en het voor je burens onaangenaam maakt. Over het naoberschap zegt hij: 'iedereen is tegenwoordig meer op zichzelf en dat geeft mij ook de vrijheid te kiezen met wie je om wilt gaan'.

Voor nieuwkomers is het door corona niet makkelijk geweest, voor wie dat wilde, buurt te maken, terwijl dat lange tijd wel 'zo hoorde'. Maar ook buurt maken is aan het verwateren. Genoemd wordt, dat het wel gewaardeerd wordt als nieuwkomers zichzelf komen voorstellen. Het werkt alleen niet als iemand dan zegt: 'Kom eens langs als je in de buurt bent!' Er moet echt een afspraak gemaakt worden, anders is er toch een drempel. Ook wordt het gerespecteerd als mensen hier juist zijn komen wonen om op zichzelf te zijn en niet veel contact willen met buurtgenoten.

'Het gaat er gemoedelijk en rustig aan toe in dit buurtschap', zegt Reint. Dat is eigenlijk altijd wel zo geweest.

Zou het iets toevoegen om nieuwkomers uit te nodigen en te verwelkomen? Dat lijkt ze niet nodig. Er zijn genoeg buurtactiviteiten waar men elkaar kan ontmoeten. Zoals de nieuwjaarsreceptie en het oranje-feest om maar 2 belangrijke Wildenborchse gebruiken te noemen. En natuurlijk het buurtblad De Wildenborcher waarin ook de nieuwkomers op de hoogte gebracht worden van alles wat er in de buurt georganiseerd wordt. Wat meer moet je nog doen?

Wat vindt u? Heeft u ideeën over het naoberschap? Vindt u misschien dat er oude of nieuwe gebruiken moeten blijven of juist ontstaan? Lijkt het u nodig om nieuwe mensen actie(ver?)f uit te nodigen in wat hier gebruikelijk is (geworden) als buurt? Andere ideeën zijn ook welkom. Voel u, ook als nieuwkomer, welkom om met mij contact op te nemen.

Ik ben benieuwd!

Kathy de Vries
kathy.devries@xs4all.nl
(06) 53 15 33 79

Naoberschap

Vanmorgen bij het maaien
van de paardenbanen nog bedacht
hoeveel er nu zijn weg gebracht
de dooweg over door de buurt.

De laatste klanken sterven weg
als na het afscheidswoord
de mannen strak in het pak
de kist vertellen in de wagen.

Stapvoets zwijgend voorgegaan
om met de baar uiteindelijk aangeland
weer bij de groeve stil te staan
en langzaam de kist er neergelaten.

Ze staan mij allen voor de geest
van boerenhoeven in het rond
wie ons zijn voorgegaan. Dit overdacht
toen bij het maaien niets bleef staan.

Jacobus Trijsburg

=====

Waarom wildplukken zo leuk is!

Het is superleuk om in het bos te lopen als je de vruchten en bloemen weet om te toveren naar lekkere sap of jam. Het is alsof de planten en struiken je roepen met hun waren. Dat klinkt misschien wel wat zweverig maar het is eigenlijk volkomen logisch. De geur van vlierbloesem alleen maakt dat ik me gedwongen voel om ze te gaan plukken want de associatie met het verfrissende sap op een hete zomerse dag is zo sterk! En we weten allemaal dat geur sterk verbonden is met emotie en herinneringen. Wel fijn om je te laten leiden door de natuur. Het gebeurt spontaan en het is gewoon leuk. Vooral leuk omdat de natuur ons van een opvolgend menu van verschillende bladeren, bloemen en vruchten weet te voorzien. Voordat iets je verveelt is het weg en komen de volgende lekkernijen tevoorschijn (dat is opvallend anders dan mijn supermarkt gewoontes; pizza's en pasta kan je week in week uit het hele jaar rond kopen ☺).

Op dit moment kijk ik ernaar uit om iets nieuws te proberen. Het lijkt een heel goed bessenjaar te zijn en de lijsterbessen* hangen 'en masse' aan de bomen. Ik ben benieuwd hoe de jam gaat smaken, maar eigenlijk ben ik nog nooit teleurgesteld in de resultaten van wildplukken. Ik verwacht dus dat het wel wat wordt. Een aantal bomen heb ik gesignaleerd en ik hou de bessen goed in de gaten. Lekker dicht bij het pad, dus dat scheelt een boel struinen. Niet dat ik persé een hekel aan struinen heb. In tegendeel, het heeft ook weer wat om door het bos een pad te slaan om bij de enige veelbelovende struik te komen. Dan heeft wildplukken je gewoon goed te pakken!

** Er werd in Nederland lang gedacht dat lijsterbessen giftig zijn, maar dit is deels onterecht. De rauwe bessen zijn wel giftig want ze bevatten parasorbine zuur. Maar, gekookt verandert dit zuur naar het onschuldige sorbine zuur.
Dus: jam of geleï maken en niet rauw opeten!*

Jess Cundall

Samen honing slingeren

Even kijken in de bijenkasten aan de Schoolhuisweg

Niet alle raampjes zijn al geschikt om te slingeren, de bijen zijn er nog volop bezig met verzamelen. Als de cellen vol zijn verzegelen de bijen die met was, pas dan kan er geoogst worden door de imker. Eén bijenvolk heeft z'n werk al wel gedaan. Het slingeren gebeurde dit jaar aan de Kapelweg.

Elkaar helpen bij de oogst, dat was één van de dingen die Naoberschap voor de boeren zo waardevol maakte. Ze kochten samen de werktuigen en gingen van de één naar de ander om door de vele handen het werk lichter te maken.

Imkers oogsten ook, de honing moet uit de raampjes geslingerd worden. Bart van der Schoot helpt Bertus Wiltink sinds enkele jaren hierbij.

Dit jaar is het tijdstip van slingeren heel laat en de opbrengst weinig. Bart bood aan om de paar honingraampjes van Bertus' bijen op te halen om ze bij hem thuis te slingeren.

Ook dat is naoberhulp.....

Getrouwd

Vrijdag 23 juli zijn wij, Judith en Wouter Groot Nuelend, getrouwd.

Onze dochters Mirthe, Esmee en Iris waren onze bruidsmeisjes.

Vanaf ons huis "de Boschheuvel" zijn we met een oude Volkswagen T1 bus vertrokken naar de boskapel op de Kalenberg in Barchem.

Bij aankomst aldaar brak de zon door en hebben een prachtige ceremonie gehad.

Na de taart en toost zijn we naar het Woodbrooke gegaan en hebben daar ons huwelijk gevierd

Ondanks dat we het wegens corona klein moesten houden, hebben we een prachtige dag gehad.

Een koppig Achterhoeks zaadje

Op een mooie meidag in '99 trouwden wij vanuit de 'boerderij' (ze boerden zelf niet, maar hielden paarden) van Elinor's grootouders in het Woold bij Winterswijk. We maakten er een tweedaags feest van en zochten de mooiste plekjes op om het te vieren, want als je al die westerlingen vraagt 'helemaal' naar de Achterhoek te komen, dan pak je natuurlijk even uit! En zo kwam het dat we voor de wet trouwden op kasteel Vorden, dat toen nog van de gemeente was.

Wat een prachtige plek was dat!

We waren door de Wooldse boerderij, waar Boudijn ook heel graag kwam, helemaal enthousiast over het leven 'buutenaf'. Maar verhuizen naar de Achterhoek zat er niet in: werk, kinderen (een zoon van nu 20, studierend in Delft en een dochter van nu 19, studierend in Wageningen), familie en vrienden hielden ons in de omgeving van Den Haag. Toch was ooit bij ons beiden een koppig Achterhoeks zaadje geplant. Want na tientallen jaren van sluimeren, ontkiemde het midden in de corona-lockdown. Het groeide met zoveel overtuigingkracht, dat we in een paar maanden tijd de knoop doorhakten om ons hier permanent te gaan vestigen. En hoe!

Sinds november vorig jaar wonen wij op 't Kleine Laer aan de Mosselseweg 20. Het is een pachtboerderij van 't Medler, gelegen op een prachtige plek waar naast landbouw ook plek was voor de timmerwerkplaats van het landgoed (o.a. de balken van de kerk in Kranenburg schijnen hier te zijn gemaakt). Een plek met geschiedenis, want de eerste vermelding gaat terug tot 1602: heel wat mensen genoten net als wij van dit uitzicht...

Het is ook gewoon een feest om hier te wonen: de natuur, de rust en ruimte; het doet ons goed. En wat het nog beter maakt is de vriendelijkheid van de mensen, de relaxte mentaliteit, en de heerlijke nuchterheid. Elinor kende dat wel van haar jeugd in het Woold, maar dacht dat tijden misschien veranderd waren, dat Naoberschap niet meer zo van deze tijd was (mijn oma 'moest' als vrouw van een dokter meehelpen met het afleggen van overleden naobers, en opa werd bij menig bevalling met gecompliceerde stuitligging van kalf of veulen geroepen, omdat ie gynaecoloog was ☺). We dachten dat ook hier het jachtige bestaan zoals wij dat uit het Westen kennen zou zijn overgewaaid, maar vooralsnog ervaren wij het leven hier als een oase van rust en ervaren we de vriendelijkheid van naobers en mensen die voor ons klaarstaan (en wij natuurlijk ook voor hen). Jullie weten niet half hoe fijn en bijzonder wij dit vinden!

De kinderen zijn ook helemaal om: het mag dan wel een stuk verder zijn om naar ons toe te komen; ze komen heel graag naar het 'vakantiehuis' ("Het voelt alsof het hier altijd vakantie is", aldus onze zoon). Wat ons naast tuinieren, klussen, wandelen, mountainbiken en de buurt verkennen bezighoudt? Het werk voert Boudijn het hele land door als mede-eigenaar van een training/opleidings & consulting kantoor in Utrecht en start ik in september bij GGNNet in Warnsveld als communicatiemanager.

Wij verheugen ons er enorm op om samen met onze hond Jip vele mooie jaren te beleven in de Wildenborch; een plek die we graag delen met vrienden en familie. Kom ook eens langs, de koffie staat altijd klaar!

Boudijn Driesen & Elinor Driesen-Rottinghuis

Hoe ik terecht kwam in de Wildenborch

Eind jaren 50 en begin 60 ging ik in de vakanties met mijn familie kamperen bij een boer in Zwiiep. Het was een gemengd bedrijf (dat had je toen nog) en het waren prima vakanties. Zelf woonden we in Rotterdam en daar woon ik nog steeds. Hoewel ik in Rotterdam ook een grote tuin heb en aan een park woon, bleef de omgeving van Lochem/Achterhoek me trekken. Het coulisselandschap is toch wat anders dan een tuin en park.

In 2001 ben ik op zoek gegaan en vond een huis met een flink bos eromheen in een landelijke omgeving buiten Vorden. Het perceel bevatte zelfs een 'donker' bos. Maar niet voor lang.

Een gedeelte waar sparren in rotten van tien stonden, werd in 2007 getroffen door een hevige storm. Een flink aantal sparren en bomen lag tegen de grond of hingen amechtig tegen elkaar aan. Met behulp van een bedrijf is toen het terrein opgeruimd. De echte klap kwam in 2018. Door opeenvolgende droge zomers kon de letterzetter kever zich uitleven op de fijnsparren, die langzaam de geest gaven. Ook die zijn opgeruimd. Met tranen in de ogen liep ik het terrein over, maar familie

vond het zo gek nog niet. Licht en lucht en .....mogelijkheden! Dus maar weer een bedrijf ingehuurd om nieuwe aanplant te verzorgen. Nu verschillende soorten bomen zoals de winterlinde, esdoorn, wilde kers, haagbeuk, hazelaar en sleedoorn. Die moesten weer beschermd worden tegen de vraat van reeën door middel van plastic kokers. Het is even slikken, want geen gezicht, maar het moet maar even.

In december kerstbomen (dennen) gekocht en hier een daar in de grond gezet. Duidelijk gevalletjes van 'plantertje dood, boompje groot' (als ze het gaan doen natuurlijk) maar wel nuttig voor de toekomst. Toen kwamen er de echt droge zomers. Niet getreurd, er werd een flinke pomp geslagen, slangen naar strategische plekken gelegd, vroeg opgestaan om tijdens het water geven niet door de zon te worden weg geschroeid op dat open veld. Het moest allemaal wel in leven blijven. Tot nu toe gaat het goed.

Al met al kennen we het gebied na al die jaren al redelijk goed. Gebruik makend van tips van burens, bedrijven die je van dienst kunnen zijn en niet te vergeten de horeca in Vorden. Ook de omgeving kennen we zo langzamerhand goed. Fietstochten met familie en vrienden worden zo uit de mouw geschud.

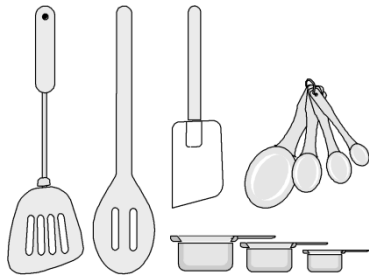
Ook voor mijn hobby 'Oldtimers' is dit een prima plek. In de zomer zie je aardig wat leuke modellen rondrijden. Er komt wel eens een rally langs.

Bram Apon
Galgengoorweg 10, Vorden

Kinderpagina

Kleurplaat

Iets lekkers voor bij de koffie of thee

Deze keer een heerlijke lekkernij met havermout, walnoten, koffie en een lekker laagje glazuur. Makkelijk te maken en je hebt er geen aparte ingrediënten voor nodig.

Van oorsprong is het een Engelse lekkernij met de naam Flapjacks.

Dit heb je nodig voor 20 stuks:

Voor de koek:

350 gram havermout
100 gram bloem
100 gram walnoten, grof gehakt
snufje zout
½ theelepel kaneel
250 gram boter
125 gram donkerbruine basterdsuiker
100 ml sterke koffie

Voor de glazuur:

75 gram boter
3 eetlepels hete koffie
200 gram poedersuiker
20 stukjes walnoot

En zo maak je het:

Meng in een ruime kom de havermout, de bloem, de walnoten, het zout en de kaneel. Smelt de boter in een pannetje. Voeg de suiker en de koffie toe en roer goed door elkaar. Giet het botermengsel bij de havermout en roer tot het goed gemengd is.

Bekleed een rechthoekige bakvorm (20 x 30 centimeter) met bakpapier. Schep hier het mengsel in en strijk het aan de bovenkant mooi glad. Bak de koek een half uur in een voorverwarmde oven op 180 graden. Haal de bakvorm uit de oven en laat hem afkoelen.

Maak ondertussen het glazuur.

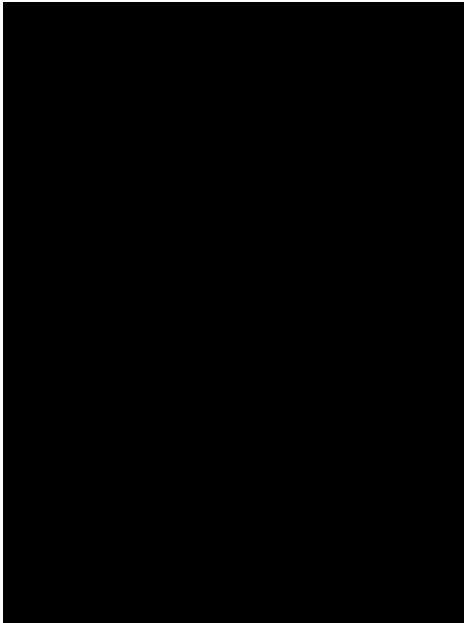
Smelt hiervoor de boter in de hete koffie. Klop er met een garde beetje voor beetje de poedersuiker door, zodat de suiker mooi oplost. Laat het glazuur afkoelen, zodat het wat dikker wordt. Bestrijk de afgekoelde koek met het glazuur en verdeel er de halve walnoten over.

Snijd de koek in 20 stukjes en serveer met een kopje koffie of thee.

Geniet ervan,
Dinie Staring

Postvak In

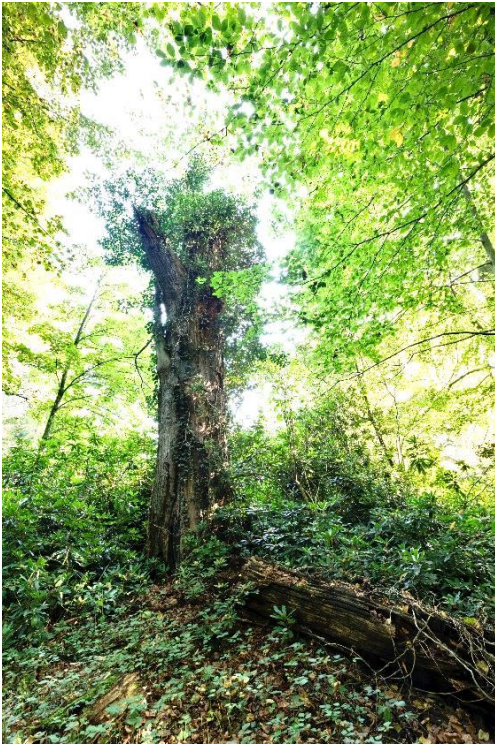
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

De oude Amerikaanse eik

Twee honderd jaar heeft hij langs de oprijlaan van de Wildenborch gestaan: de eerste Amerikaanse eik op het landgoed en zeker ook één van de eerste in Nederland. Het was A.C.W. Staring die twee eikels van de Amerikaanse eik op een veiling kocht. Eén ervan gaf hij aan baron van der Borch van Verwolde, met wie hij vriendschappelijke banden had. De andere hield hij zelf en hij plantte hem op zijn landgoed. Dat was het begin van een lang leven voor de eik en ook het begin van een bos vol met Amerikaanse eiken. Hoewel een exoot, die veelal door de natuurbeherende organisaties wordt verwijderd, is de Amerikaanse eik op de Wildenborch een geliefde boom die verwijst naar de planter van dat eerste exemplaar.

Op 29 juni kwam er een einde aan het lange leven van de eik. Aan het eind van de middag kregen wij een seintje dat er een tak over de oprijlaan lag. Toen wij gingen kijken, zagen wij direct dat het niet zomaar een afgerukte tak was, maar de enig resterende uitloper op de oude stam van de Amerikaans eik. De boom was omgevallen.

Met verdriet keken wij toe hoe Bart en Alma de oprijlaan weer vrijmaakten en wij treurden om het einde van dit monument. De stam van de boom ligt er nog en wij hopen ergens in zijn buurt nog wat nazaten te vinden, die zijn plek in kunnen nemen.

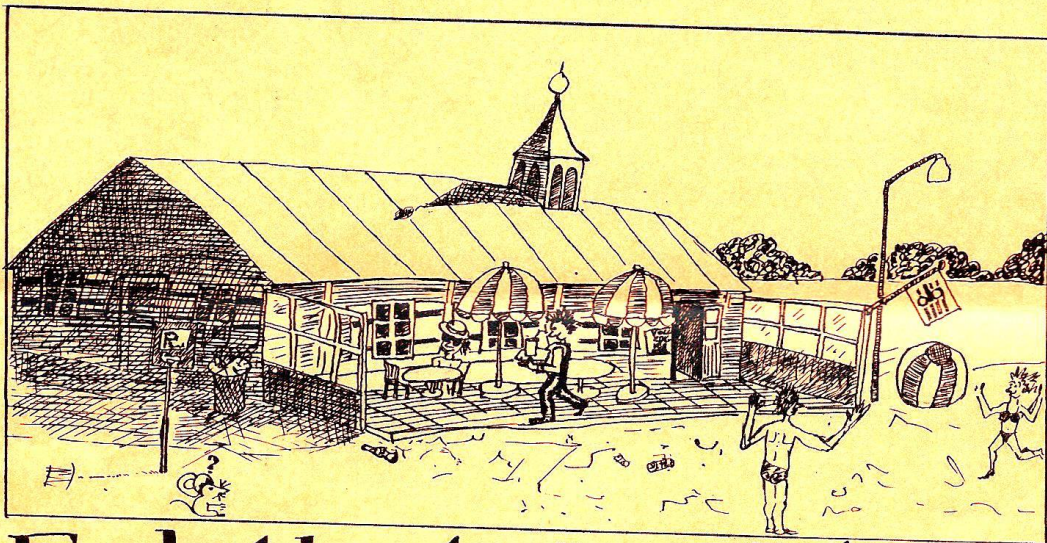

Jennine Staring

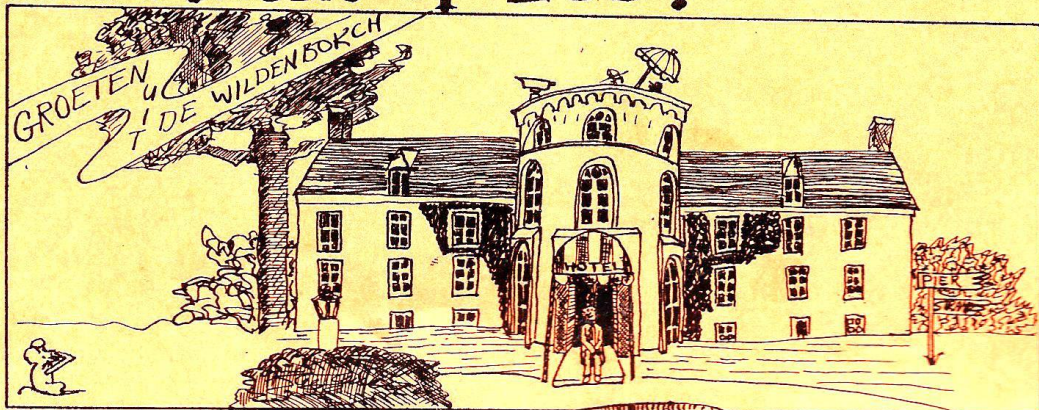
de Wildenborcher

Een voorpagina uit de oude
doos, december 1992

Spectaculaire duinafslag. In 2000 "de kapel" als strand- tent?

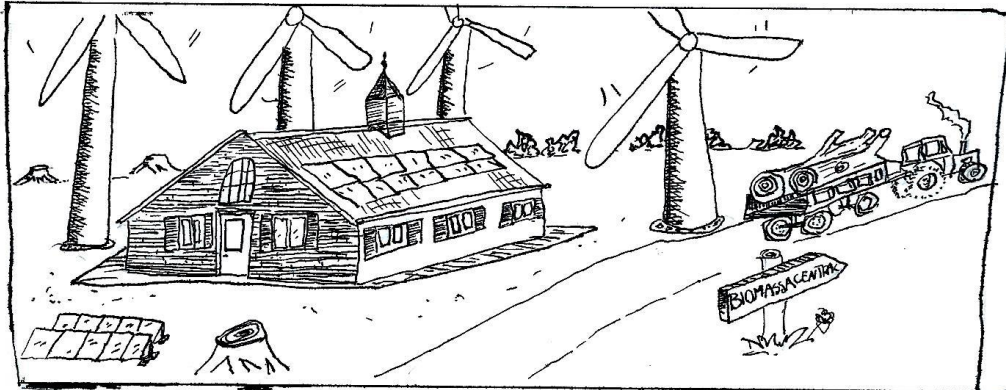

En het kasteel een hotel met zicht op zee?

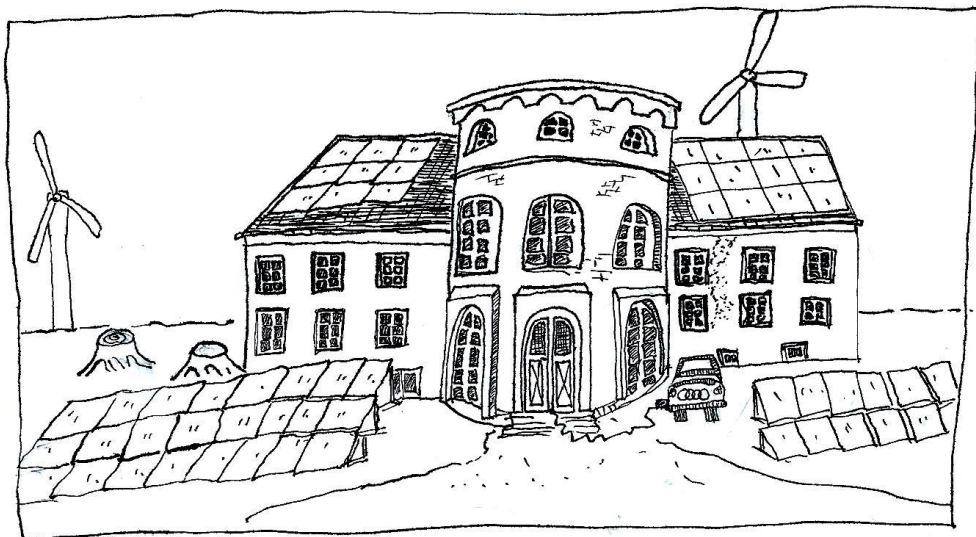

De voorspe lling uit de Wildenborcher
van december 1992 is niet uitgekomen!
Het tij is gekeerd.

De kapel lijkt een molenaar's woning

Kasteel "de Wildenborch" ligt
aan een zee van
zonnepanelen.

Boerenzwaluwen

Als deze Wildenborcher naast uw stoel, op de tafel, of nog in de brievenbus ligt, zullen de meeste zwaluwen zich al weer opmaken voor vertrek naar het Zuiden. Dan is de zomer weer voorbij en nemen we afscheid van die gezellige luchtacrobaten.

Nu, 20 juli, zittend met de laptop onder de parasol, zie ik ze in en uit de garage vliegen. Druk bezig vliegen en muggen te vangen, voor alweer het tweede nest. Ze scheren werkelijk met een bloedgang, onder en boven, het door ons gespannen schaduwdoek door. Aangezien wij geen deuren hebben in de garage, hebben we om de kerkuil te weren, een stuk schaduwdoek voor de opening gespannen. Met een zwaluwgrote vliegopening. Want zo was ons verteld, als je uilen binnen hebt, dan ben je de zwaluwen kwijt. En dát willen we nou juist niet. Wij hebben iets met zwaluwen.....

De eerste keer dat ik bewust zwaluwen opmerkte was tijdens een logeerpunt in de Spaarndammerpolder, ik denk dat ik 9 jaar was. Mijn nichtje, haar buurmeisjes en ik trokken erop uit naar Boer Opzeeland. Daar op zijn erf was van alles te zien en te beleven voor kinderen, niemand die op je lette. Heerlijk.

In zijn, niet helemaal wind en waterdichte, schuur was 't behoorlijk duister. Zeker als je vanuit het felle zonlicht door de staldeur naar binnen ging. Hoe spannend was dat?

Al zag je in eerste instantie nog niet zoveel, horen kon je des te meer. Eenmaal gewend aan de duisternis vlogen overal kwetterende zwaluwen rond in mijn beleving. Nesten aan de muren op de balken, waar je maar keek. Magisch.

Toen wij, jaaaaaren later van Santpoort naar de Wildenborch verhuisden, kregen we van onze naaste burens een schilderijtje. Erop een wiek van molen de Santhaes, waar we bijna naast woonden én een zwaluw. Want zo werd ons verteld; "een zwaluw komt altijd thuis".

Tijdens de eerste zomer, wonend in het koetshuis, bemerkten we dat er aan alle kanten zwaluwen binnenvlogen. Door het raam in de voormalige paardenstal, maar ook gewoon door de openstaande deuren van werkschuur en koetshuis. In actie om een nest te bouwen. 's Avonds gingen de deuren dicht en de zwaluwen wachtten 's ochtends geduldig tot de deur weer openging.

Ze trokken zich niets aan van onze 'vliegbewegingen' in en uit 'hun' huis. Zelfs feestjes, door Suus en Sebas georganiseerd in het koetshuis, werden doorstaan. Ze zaten gewoon met z'n allen op de nog aanwezige tuig kapstukken en keken toe. Hoe mooi was dat!

Helaas bleef de deur van het koetshuis na de verbouwing tot Theeschenerij in 2013 dicht. Dus sinds die tijd geen zwaluwnesten meer. Ook de paardenstal en de werkschuur bleven sindsdien leeg. Toen Suus naar Australië vertrok in september 2011, ging er o.a. ook een foto van de zwaluwen mee op reis. Van haar reisgenoot Linda hoorden we later, dat ze samen van plan waren bij thuiskomst een tatoeage te laten zetten van zwaluwen. Linda heeft dat later werkelijk gedaan, als bevestiging van de mooie reis samen met Suus.

En geloof het of niet, Bart en ik stapten in 2015 in Perth uit het vliegtuig, lopende door een zgn slurf (met ramen), wat was het eerste wat we zagen: zwaluwen. Wat een welkom! Wat een begin van onze reis door Australië.

Ieder jaar begin april kijken wij uit naar de zwaluwen, wanneer zullen ze er weer zijn? Zal er weer een nestje gemaakt worden? We snappen best dat die zwaluwen ons niet opzoeken omdat wij ze zo leuk vinden of, omdat zij ons zo leuk vinden. Zij zoeken gewoon een goede plek om een nest of twee groot te brengen.

Bij voorkeur keren ze gedurende hun 4 tot 5 levensjaren terug op dezelfde plek.

Waarom zwaluwen wel broeden bij de één en niet bij de ander?

Er is een aantal voorwaarden die een boerenzwaluw stelt aan 'zijn' zomerwoning:

- Ze moeten makkelijk in en uit de stal/garage/schuur kunnen vliegen
- Er moet op hoogte een richeltje/uitsteeksel/ plankje zijn, waarop een nestje gemetseld kan worden. Dat nestje bestaat uit vochtig klei/leem vermengd met speeksel en stro/gras

Dus dat betekent dat er bij voorkeur water in de buurt moet zijn. Soms is een drinkwaterbak in de wei, waaromheen de koeien er een 'prutje' van maken, al voldoende.

Daarnaast zijn onderstaande factoren ook heel belangrijk:

Er moet voldoende voedsel ter beschikking zijn dicht bij hun huis. In één broedseizoen vangt een paartje wel een miljoen insecten!! En waar vind je veel vliegen/ muggen andere insecten? In een kleinschalig veeteeltgebied met vee wat buiten loopt. Vee, met name rundvee wat buiten loopt is essentieel voor de hoeveelheid insecten en een zeer belangrijke factor voor een goed leefgebied voor de zwaluwen. (En niet alleen voor de zwaluwen, veel meer vogels en insecten hebben baat hierbij). Nu er steeds meer loopstallen zijn en er ook veel veeteeltbedrijven stoppen betekent dat niet veel goeds.

Gelukkig worden in toenemende mate boerderijen tegenwoordig ingericht met (open) paardenstallen, wat voor de zwaluwen positief is. De KNHS (Kon. Ned. Hippische Sportfederatie) roept haar leden zelfs op, de stallen niet geheel af te sluiten en een beetje overlast voor lief te nemen. Hoewel overlast? Daarvoor krijg je wel gezellige en vooral gratis insectenbestrijding.

Singels, akkerranden, ruige bermen en b(l)oeiend grasland bieden insecten voedsel en tevens bescherming als de weersomstandigheden niet optimaal zijn en daar hebben de zwaluwen dan weer profijt van.

De zwaluw staat momenteel op de rode lijst. De aantallen zijn behoorlijk afgenomen de vorige eeuw, door gebrek aan nestmogelijkheden, minder vee in de wei, pesticiden.

Sinds de eeuwwisseling is de stand stabiel tot lichtherstellend. Dus het zou mooi zijn als we juist die kleinschaligheid kunnen behouden met vee in de wei, waardoor we de juiste omstandigheden kunnen bieden. Zo kunnen ze dan ieder jaar, na een reis van duizenden kilometers vanuit Zuid en West Afrika, hier hun jongen groot brengen en kunnen wij genieten van hun luchtacrobatie.

En kijk! Natuurlijk poepen ze de hele zoi onder. Alles wat onder het nest staat, is niet veilig voor de 'luiers' die over de rand van het nest vallen! Maar een plankje, op enige afstand gemonteerd onder 't nest, vangt al heel wat op. Mijn humeur bederft het in ieder geval niet.

Het gezellige gekwetter op de rand van het dak of de bonenstokken, de eerste vlieglessen aan de zwaluwkleuters (20 tot 24 dagen nadat ze uit het ei gekropen zijn!), de grote groepen die al kwetterend rondom het huis en over de wei scheren.....

Ik word daar blij van en voel me THUIS.

Alma van der Schoot

Wil je meer weten? Ditjes, datjes en feiten:

Vogelbescherming / brochure over de boerenzwaluw

Sovon/ boerenzwaluw

Erik van Ommen: De zwaluwen van Singraven ISBN: 90 5011 232 3

Schoonmaakrooster Kapel

Vanwege de maatregelen rondom corona vinden er in de Kapel minder activiteiten plaats, vandaar dat er ook minder frequent hoeft te worden schoongemaakt. Wordt u niet gebeld, dan vervalt deze keer de schoonmaakbeurt.

2021	
September	Linsey Mennink – Annie Kruisselbrink
Oktober	Dinie Staring – Henriëtte Otten – Ria Klein Ikkink
November	Aly van Arragon – Dinie Pladdet – Riet van Ditshuizen
December	Diny van Ark – Gerry Kistemaker – Annie Schröer

Staat uw naam nog niet op de schoonmaaklijst, maar bent u wel bereid om één, maximaal twee keer per jaar een paar uurtjes mee te helpen onze Kapel schoon te houden, stuur dan een mailtje naar Reinier Klein Brinke: reinierkleinbrinke@planet.nl
Bellen mag ook: (0575) 55 65 12 of (06) 25 06 66 70.

Wees ook eerlijk en meld het wanneer u wel op de schoonmaaklijst staat, maar het eigenlijk toch wat te belastend vindt.

De lijst van werkzaamheden hangt in de werkkast.

Agenda: (onder voorbehoud)

Kapelcommissie: Winterwandeling, zondag 2 januari 2022
Nieuwjaarsreceptie, vrijdagavond 7 januari 2022

Verenigingen:

Vanwege het Coronavirus zijn de bijeenkomsten van de Wildenborchse verenigingen nog steeds onder voorbehoud.

Schietvereniging: Elke dinsdag, van 20.15 uur tot 22.30 uur

Wildenborchse Vrouwenclub: Laatste donderdag van de maand van 20.00 uur tot omstreeks 22.00 uur van oktober t/m april

Klootschieten: 3de zondag van iedere maand
10.00 uur verzamelen bij de Kapel